

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА
ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ГУЛИСТОН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

**«Ривожланиш психология ва педагогик-
психология»
фанидан методик кўрсатмалар**

Гулистон – 2018

Amaliy mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi
1-Mavzu: Rivojlanish psixologiyasi fanining predmeti va vazifalari.

Mashg'ulot vaqti-2 soat	Talabalar soni: 25 – 30 gacha
Mashg'ulot shakli	Mavzu bo'yicha bilimlarni kengaytirish va mustahkam-lash yuzasidan seminar
Seminar mashg'ulot rejasi	1.Rivojlanish psixologiyaning predmeti, maqsad va vazifalari 2. Rivojlanishpsixologiyasining boshqa fanlar bilan aloqasi
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Rivojlanish psixologiyasi fanining predmeti bo'yicha olgan bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlash ; yosh davrlari psixologiyasi fanining predmeti, maqsad, vazifalari bilan bog'liq nazariy bilimlarni o'qib-o'rganish orqali talabalarda milliy g'ururni tarbiyalash ; seminarida talabalarning faolligini ta'minlash .	
<i>Pedagogik vazifalar:</i> 1. Rivojlanish psixologiyasi fanining predmeti mavzusini o'qib-o'rganib, konspektlash. 2. Rivojlanishdavrlar psixologiyasining boshqa fanlar bilan aloqasinisharhlash.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> 1. Rivojlanish psixologiyasi fanining predmeti yuzasidan o'zlashtirgan bilim, ko'nikma, malakalarini namoyish etadi. 2. Rivojlanish davrlar psixologiyasining boshqa fanlar bilan aloqasini ochib beradi, o'z mulohazalarini bildiradi, faktlarni isbotlab beradi.
<i>Ta'lim berish usullari</i>	“3x4 texnologiyasi”, “Muammo” texnologiyasi “FSMU” uslubi, T-chizma
<i>Ta'lim berish shakllari</i>	Jamoa bo'lib ishlash
<i>Ta'lim berish vositalari</i>	Komputer texnologiyasi (“Yosh va pedagogik psixologiya” fanidan elektron o'quv-uslubiy majmua), slaydlar
<i>Ta'lim berish sharoiti</i>	Texnik ta'minlangan, gurhlarda ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Nazorat va baholash</i>	Og'zaki nazorat: savol-javob

Rivojlanish psixologiyasi fanining predmeti maqsad va vazifalari mavzusidagiseminar mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat mazmuni	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
Tayyorlov bosqichi	Mavzuni aniqlaydi, ta'limiy maqsadni belgilaydi va kutilayotgan natijalarni shakllantiradi. Belgilangan ta'limiy maqsadlarga mos o'quv-bilish topshiriqlarini ishlab chiqadi (1-ilova). Ekspert guruhlar ish natijalarini baholash mezonlarini ishlab chiqadi (3-ilova).	
1. O'quv mashg'ulotiga kirish bosqichi (10 daq)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, uning maqsadi va kutilayotgan natijalar bilan tanishtiradi, ularning ahamiyatligi va dolzarabligini asoslaydi. 1.2. Mavzu bo'yicha asosiy tushunchalarga ta'rif berishni taklif qiladi va shu asosda tezkor-so'rov o'tkazib talabalar bilimlarini faollashtiradi (4-ilova).	Savollarga javob beradilar. Topshiriqlar bo'yicha ishlaydilar.
2. Asosiy bosqich (55 daqiq)	2.1.Talabalarni 5-ta kichik guruhga bo'ladi va gurhlarda hamkorlik asosida ishlash usuli qoidalari bilan tanishtiradi (2-ilova).Har bir guruh mavzu rejasi asosida takdimot tayyorlashini aytadi. 2.2. O'quv kursi mavzulari bo'yicha tayyorlangan	Kichik guruhlarga bo'linadilar.

	<p>ekspert varaqlarini tarqatadi (<i>1-ilova</i>).</p> <p>2.3.Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi. Taqdimot materiallari mazmunan va mantiqan to'liq yoritilishini kuzatadi.</p> <p>2.4.Taqdimot boshlanishini e'lon qiladi. Guruhlarda sardorlar takdimotini tashkillashtiradi. Anqlik kiritilishi lozim bo'lsa, guruh sardorini to'xtatadi, savollar beradi, muhokamasini jamoaga havola etadi.</p> <p>2.5.Mavzular asosida berilgan ma'lumotlarni umumlashtiradi va xulosalaydi. Faol ishtirokchi talabalarni rag'batlantiradi va umumiy baholaydi.</p>	<p>Topshiriqlar bo'yicha ishlaydilar. Faol qatnashadilar, takdimot uchun materiallar tayyorlaydilar. Guruhdan sardor tanlashadi, uning taqdimotida hamkorlik qiladilar. Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar.</p>
<p>3–Yakuniy bosqich (15 daqiqa)</p>	<p>3.1.O'quv faoliyati yuzasidan xulosa bildiradi.</p> <p>3.2. Mavzular maqsadiga erishishdagi talabalar faoliyatini tahlil qiladi va o'zlashtira olmagan joylarini qayta o'qib chiqishni tavsiya etadi.</p>	<p>Tinglaydilar.</p>

Rivojlanish psixologiyasi fanining predmeti maqsad va vazifalari mavzusi bo'yicha topshiriqlar
1-o'quv topshiriq
3x4 oranayzerini to'ldiring

Mavzuning asosiy mazmunini ochib berishga yordam beradi va "3x4" texnologiyasi orqali talabalarni mavzu yuzasidan tushuncha, tasavvurlari aniqlanadi.

Rivojlanish psixologiyasi–bu

2-o'quv topshiriq
FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda hamda o'quv jarayonini bahs-munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq holda bahslashishga hamda shu bilan birga bahslashish madaniyatini o'rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F-fikringizni bayon eting

S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating

M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

U- fikringizni umumlashtiring

1-guruh

Savol	Yosh psixologiyasi va umumiy psixologiya o'rtasidagi aloqadorlik mavjud deb o'ylaysizmi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-guruh

Savol	Yosh psixologiyasi va pedagogika fanining
-------	---

	o'rtasida aloqadorlik mavjudmi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

«BIRGALIKDA O'QIYMIZ» TEXNIKASI

Birgalikda o'qish: o'quv guruhi kichik guruhlariga bo'linadi. Har bir kichik guruh o'rganilayotgan mavzuning ma'lum bir sohasida ekspert bo'ladi va boshqalarni o'rgatadi.

Har bir guruhning maqsadi boshqa barcha guruhlar ishtirokchilari mavzu savollarini to'la hajmda egallab olishdan iborat.

«Birgalikda o'qiyimiz» texnikasidan foydalangan

holda guruhlarda ishni tashkil etish jarayonining tuzilishi

1. Bilim darajasiga qarab 3-5 kishidan iborat bo'lgan har xil turdagi guruhlar tuziladi.

2. Har bir guruhga *bitta* topshiriq beriladi –umumiy mavzuning bir *qismi*, uning ustida butun o'quv guruhi ish olib boradi hamda tayanchlar – **ekspert varaqlari** – taqdim etiladi.

3. Har bir guruh ichida umumiy topshiriq taqsimlanadi.

4. Hamma *yakka tartibdagi topshiriqni* bajaradi.

5. Barcha guruh a'zolarining mini-ma'ruzalari tinglanadi. Umumiy natija (butun ekspert varag'i bo'yicha savollar javobi)ni shakllantiradi va uni taqdimotga tayyorlashadi.

6. Spiker yoki guruh barcha a'zolari birgalikda bajargan ish natijalarini taqdimot etishadi.

2-ilova

Guruhlarda ishlash qoidasi

Sheringizni diqqat bilan tinglang.

Guruh ishlarida o'zaro faol ishtirok eting, berilgan topshiriqlarga mas'uliyat bilan yondashing.

Agar yordam kerak bo'lsa, albatta murojaat qiling.

Agar sizdan yordam so'rasha, albatta yordam bering.

Guruhlar faoliyatining natijalarini baholashda hamma ishtirok etishi shart.

Aniq tushunmog'imizlozim:

- Boshqalarga o'rgatish orqali o'zimiz o'rganamiz;
- Biz bitta kadamiz: yoki birgalikda suzib chiqamiz, yoki birgalikda cho'kib ketamiz.

ilova

	ball					
		1	2	3	4	5
Axborotning to'liqligi	3 b.					
Axborotning grafik shaklda ifoda etilishi	1 b.					
Guruhning faolligi	1 b.					
Ballarning maksimal summasi, jami	5 b.					

4-ilova

2-Mavzu: Rivojlanish psixologiyasining shakllanish tarixi.

Mashg'ulot vaqti-2 soat	Talabalar soni: 20 – 30 gacha
Mashg'ulot shakli	Mavzu bo'yicha bilimlarni kengaytirish va mustahkamlash yuzasidan seminar
<i>Seminar mashg'ulot rejasi</i>	1. Rivojlanishpsixologiyasining mustaqil fan sifatida shakllanishi 2.Bola taraqqiyotini tizimli o'rganishni boshlanishi
O'quv mashg'ulotining maqsadi: yosh davrlari psixologiyasi fanining shakllanish tarixi bo'yicha olgan bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlash ; fanning rivojlanish tarixiga oid ma'lumotlarni tahlil qilish orqali talabalarda kasbiy dunyoqarashni tarbiyalash ; seminarida talabalarning faolligini ta'minlash .	
<i>Pedagogik vazifalar:</i> 1. Rivojlanish psixologiyasining mustaqil fan sifatida shakllanishi mohiyatini tahlil qilish hamda konspektlashtirish. 2. Bola taraqqiyotini tizimli o'rganishni boshlanishiga doir qarashlarni izohlash hamda fikrlarni umumlashtirish.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> 1. Rivojlanish psixologiyasining mustaqil fan sifatida shakllanishi yuzasidan bilim, ko'nikma, malakalar tarkib toptiriladi. 2. Bola taraqqiyotini tizimli o'rganishni boshlanishiga doir qarashlarni tahlil qilish hamda hozirgi kun bilan bog'lash malakalari shakllantirildi.
<i>Ta'lim berish usullari</i>	“FSMU” uslubi, “Konseptual jadval”, “Tushunchalar tahlili” grafik organayzeri
<i>Ta'lim berish shakllari</i>	Jamoa bo'lib ishlash
<i>Ta'lim berish vositalari</i>	Komputer texnologiyasi (“Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya” fanidan elektron o'quv-uslubiy majmua), slaydlar
<i>Ta'lim berish sharoiti</i>	Texnik ta'minlangan, gurhlarda ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Nazorat va baholash</i>	Og'zaki nazorat: savol-javob

1.2. Rivojlanish psixologiyasining shakllanish tarixi mavzusidagi *seminar* mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat mazmuni	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
Tayyorlov bosqichi	Mavzuni aniqlaydi, ta'limiy maqsadni belgilaydi va kutilayotgan natijalarni shakllantiradi. Belgilangan ta'limiy maqsadlarga mos o'quv-bilish topshirqlarini ishlab chiqadi (<i>1-ilova</i>). Ekspert guruhlar ish natijalarini baholash mezonlarini ishlab chiqadi (<i>3-ilova</i>).	
1. O'quv mashg'ulotiga kirish bosqichi (10 daq)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, uning maqsadi va kutilayotgan natijalar bilan tanishtiradi, ularning ahamiyatligi va dolzarabligini asoslaydi. 1.2. Mavzu bo'yicha asosiy tushunchalarga ta'rif berishni taklif qiladi va shu asosda tezkor-so'rov o'tkazib talabalar bilimlarini faollashtiradi (<i>4-ilova</i>).	Savollarga javob beradilar. Faol qatnashadilar, takdimot uchun materiallar tayyorlaydilar.
2. Asosiy bosqich	2.1.Talabalarni 2-ta kichik guruhga bo'ladi va gurhlarda hamkorlik asosida ishlash usuli qoidalari	Kichik guruhlarga bo'linadilar.

(55 daqiqa)	<p>bilan tanishtiradi (2-ilova). Har bir guruh mavzu rejasi asosida takdimot tayyorlashini aytadi.</p> <p>2.2. O'quv kursi mavzulari bo'yicha tayyorlangan ekspert varaqalarini tarqatadi (1-ilova).</p> <p>2.3. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi. Taqdimot materiallari mazmunan va mantiqan to'liq yoritilishini kuzatadi.</p> <p>2.4. Taqdimot boshlanishini e'lon qiladi. Guruhlarda sardorlar takdimotini tashkillashtiradi. Aniqlik kiritilishi lozim bo'lsa, guruh sardorini to'xtatadi, savollar beradi, muhokamasini jamoaga havola etadi.</p> <p>2.5. Mavzular asosida berilgan ma'lumotlarni umumlashtiradi va xulosalaydi. Faol ishtirokchi talabalarni rag'batlantiradi va umumiy baholaydi.</p>	<p>Topshiriqlar bo'yicha ishlaydilar. Guruhdan sardor tanlashadi, uning taqdimotida ham-korlik qiladilar. Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar.</p>
3–Yakuniy bosqich (15 daqiqa)	<p>3.1. O'quv faoliyati yuzasidan xulosa bildiradi.</p> <p>3.2. Mavzular maqsadiga erishishdagi talabalar faoliyatini tahlil qiladi va o'zlashtira olmagan joylarini qayta o'qib chiqishni tavsiya etadi.</p>	<p>Tinglaydilar.</p>

1-ilova.

Rivojlanish psixologiyasining shakllanish tarixi mavzusida topshiriqlar to'plami
1-o'quv topshiriq
FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda hamda o'quv jarayonini bahs-munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq holda bahslashishga hamda shu bilan birga bahslashish madaniyatini o'rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F-fikringizni bayon eting

S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating

M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

U- fikringizni umumlashtiring

1-guruh

Savol	Biogenetik qonunning mohiyati nimalarda aks etadi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-guruh

Savol	Sotsiogenetik qonunning ahamiyati nimadan iborat?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-o'quv topshiriq

“Konseptual jadval” grafik organayzeri

Mazkur organayzer orqali yosh davrlariga oid ma'lumotlar uchraydigan manbalarning mohiyati ochib beriladi va tahlil qilinadi.

1-guruh

Manbaning nomi	Manbaning o'ziga xos tomoni	Manbada keltirilgan ma'lumotlarning fan tarixida tutgan o'rni
xalq ijodiyoti; rivoyatlar, maqollar, matallar va masallar;		
maxsus ijodkor kishilar (hatto, xukmdorlar) muayyan shaxsga bag'ishlab yozgan o'git-nasihah va hikoyalar		

2-guruh

Manbaning nomi	Manbaning o'ziga xos tomoni	Manbada keltirilgan ma'lumotlarning fan tarixida tutgan o'rni
qomusiy, o'rta Osiyo mutafakkirlarining ilmiy-nazariy qarashlari.		
turli davrlarda ijod qilgan shoir va yozuvchilar ijodining mahsullari, ya'ni badiiy asarlardir.		

3-o'quv topshiriq

“Tushunchalar tahlili” grafik organayzeri

1-guruh

Tushunchalar	Izoh
Filogenez	
Ontogenez	
Biogenetik qonun	
Sotsiogenetik nazariya	

2-guruh

Tushunchalar	Izoh
Impulsiv xarakatlar	
Davrlashtirish	
Rekapitulyatsiya qonuni	
Individuallik	

«BIRGALIKDA O'QIYMIZ» TEXNIKASI

Birgalikda o'qish: o'quv guruhi kichik guruhlariga bo'linadi. Har bir kichik guruh o'rganilayotgan mavzuning ma'lum bir sohasida ekspert bo'ladi va bosh-qalarni o'rgatadi.

Har bir guruhning maqsadi boshqa barcha guruhlar ishtirokchilari mavzu savollarini to'la hajmda egallab olishdan iborat.

«Birgalikda o'qiyimiz» texnikasidan foydalangan holda guruhlarda ishni tashkil etish jarayonining tuzilishi

1. Bilim darajasiga qarab 3-5 kishidan iborat bo'lgan har xil turdagi guruhlar tuziladi.

2. Har bir guruhga *bitta* topshiriq beriladi – umumiy mavzuning bir *qismi*, uning ustida butun o'quv guruhi ish olib boradi hamda tayanchlar – **ekspert varaqlari** – taqdim etiladi.

3. Har bir guruh ichida umumiy topshiriq taqsimlanadi.

4. Hamma *yakka tartibdagi topshiriqni* bajaradi.

5. Barcha guruh a'zolarining mini-ma'ruzalari tinglanadi. Umumiy natija (butun ekspert varag'i bo'yicha savollar javobi)ni shakllantiradi va uni taqdimotga tayyorlashadi.

6. Spiker yoki guruh barcha a'zolari birgalikda bajargan ish natijalarini taqdimot etishadi.

2-ilova

Guruhlarda ishlash qoidasi

Sherigingizni diqqat bilan tinglang.
Guruh ishlarida o'zaro faol ishtirok eting, berilgan topshiriqlarga mas'uliyat bilan yondashing.
Agar yordam kerak bo'lsa, albatta murojaat qiling.
Agar sizdan yordam so'rashsa, albatta yordam bering.
Guruhlar faoliyatining natijalarini baholashda hamma ishtirok etishi shart.
Aniq tushunmog'imiz lozim:

- Boshqalarga o'rgatish orqali o'zimiz o'rganamiz;
- Biz bitta kadamiz: yoki birgalikda suzib chiqamiz, yoki birgalikda cho'kib ketamiz.

3-ilova

Ekspert guruhlar ish natijalarini baholash mezonlari

Mezonlar	Maks. ball	Guruh natijalarini baholash				
		1	2	3	4	5
Axborotning to'liqligi	3 b.					
Axborotning grafik shaklda ifoda etilishi	1 b.					
Guruhning faolligi	1 b.					
Ballarning maksimal summasi, jami	5 b.					

4-ilova

1. Rivojlanish psixologiyasining mustaqil fan sifatida shakllanishi haqida ma'lumot bering

2. Bola taraqqiyotini tizimli o'rganishni boshlanishi haqida ma'lumot bering.

20-asrning boshlarida bola rivojlanish nazariyalari

Darsni olib borish texnologiyasi

Talabalar soni: 40-50 gacha	Vaqt: 2 soat
O'quv mashg'ulotining shakli	Ma'lumotli ma'ruza
Ma'ruza rejasi	1. Psixik rivojlanish omillari muammolarini qo'yilishi 2. Bolalar psixologiyasining predmeti 3. Bola psixik rivojlanishini ijtimoiy va biologik omillari
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Psixik rivojlanish omillari, bolalar psixologiyasining predmeti, bola psixik rivojlanishini	

ijtimoiy va biologik omillari haqida bilim, ko'nikma, malakalarini shakllantirish	
Pedagogik vazifa:	O'quv faoliyatining natijasi:
1. Psixik rivojlanish omillari muammolarining qo'yilishi haqida ma'lumotlar berish	1 Psixik rivojlanish omillari muammolarining qo'yilishi haqida ma'lumotlarni oladilar.
2. Rivojlanish psixologiyasi predmeti borasidagi bilimlarga ega bo'lishi	2. Rivojlanish psixologiyasi predmeti borasidagi bilimlarni qo'lga kiritadilar.
3. Bola psixik rivojlanishini ijtimoiy va biologik omillari haqidagi ma'lumotlarni tushuntiradi.	Bola psixik rivojlanishini ijtimoiy va biologik omillari haqidagi ma'lumotlarga ega bo'ladi.
O'qitish usullari va texnika	Ma'ruza, "Tushunchalar tahlili texnologiyasi", "Muammo" texnologiyasi, "Insert"
O'qitish vositalari	Komputer texnologiyasi ("Yosh va pedagogik psixologiya" fanidan elektron o'quv-uslubiy majmua), slaydlar
O'qitish shakli	Kichik guruhlarda ishlash, individual ishlash
O'qitish shart-sharoitlari	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o'qitish usullarini qo'llash mumkin bo'lgan o'quv xona
Monitoring va baholash	Kuzatish, og'zaki nazorat, savol-javobli so'rov, o'quv topshiriq

Darsning texnologik kartasi

Ish jarayonlari vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Kirish (10 daqiqa)	1.1 Ma'ruzaning mavzusi, rejasini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va o'quv faoliyat natijalarini tushuntiradi (1-ilova)	Tinglaydi, mavzu nomini yozib oladi
	1.2 Mashg'ulotni o'tkazish shakli va baholash mezonlarini e'lon qiladi (2-ilova)	Yozib oladi
2-bosqich Asosiy jarayon. (60 daqiqa)	2.1 Mavzu rejasining birinchi punkti bo'yicha ma'ruza qiladi(3-ilova). Ma'ruza bo'yicha "Tushunchalar tahlili" usulidan foydalangan holda talabalarga reja yuzasidan bir qator tushunchalarni taqdim etadi: Guruhlarda ishlashga yordam beradi. Qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanishga imkon yaratadi. Diqqatlarini kutiladigan natijaga jalb qiladi. Har bir guruh topshiriqlarini vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkaziga yordam beradi, bilimlarini umumlashtiradi, xulosalarga alohida e'tibor beradi. Topshiriqlarning bajarilishini qay darajada to'g'ri ekanligini diqqat bilan tinglaydi. Fikrlarini tinglab umumlashtiradi. (4-ilova)	Savollarga javob beradilar, erkin bahsmunozara yuritadilar. Guruhlarda ishlaydilar
	2.2 Mavzu rejasining ikkinchi punkti bo'yicha ma'ruza qiladi (5-ilova). Ma'ruza bo'yicha "Muammo" texnologiyasidan foydalangan holda talabalarga quyidagi muammo bilan murojaat qiladi: "Sizningcha xorij psixologlari shaxs rivojlanishini davrlashtirishi to'g'rimi? Fikringizni asoslang?"(6-ilova)	Yozadi, savollarga javob beradi.
3-bosqich. Yakuniy bosqich (10 daqiqa)	3.1 Mavzu bo'yicha umumiy xulosa qilinadi.	Tinglaydilar

	3.2 Talabalarning baolash mezonlari e'lon qilinadi	Yozib oladi
	3.3 O'zini o'z nazorat qilish uchun savollar beradi (7-ilova)	Javob yozadi
	3.4 Navbatdagi mashg'ulotda ko'riladigan mavzuni e'lon qiladi va "Insert" usulida jadvalga mustaqil ta'limga tayyorgarlik ko'rishlarini so'raydi (8-ilova)	"Insert" usulida jadvalni to'ldiradi.

1-ilova

<p>20-asrning boshlarida bola rivojlanish nazariyalari Reja: 1.Psixik rivojlanish omillari muammolarini qo'yilishi 2.Bolalar psixologiyasining predmeti 3.Bola psixik rivojlanishini ijtimoiy va biologik omillari O'quv mashg'ulotining maqsadi:Psixik rivojlanish omillari, volalar psixologiyasining predmeti, bola psixik rivojlanishini ijtimoiy va biologik omillari haqida bilim, ko'nikma, malakalarini shakllantirish O'quv faoliyatining natijasi: talabalarga Psixik rivojlanish omillari muammolarini qo'yilishi, bolalar psixologiyasining predmeti, bola psixik rivojlanishini ijtimoiy va biologik omillari asoslab beriladi.</p>
--

2-ilova

Baholash mezoni va ko'rsatkichlari

Guruhlar	Savolning to'liq va aniq yoritilishi 0-5 ball	Misollar bilan muammoga yechim topishi 0-5 ball	Guruh a'zolarining faolligi 0-5 ball	Jami ball

3-ilova

<p>Psixik rivojlanish omillari muammolarini qo'yilishi</p> <p>20 asrning birinchi 10 yilligida bola shaxsi rivojlanishi muammosi bilan shug'ullangan psixologlar orasida eng etakchilari sifatida A.Bine, E.Meyman, D.Syolli, E.Klaperd, V.SHtern, A.Gezell va boshqalarni kiritish mumkin. Ingliz olimi Dj.Syolli inson psixikasini shakllanishiga nisbatan assotsiativ yondashuv pozitsiyasidan qaragan. U aql his-tuyg'u va irodani psixikaning asosiy tarkibiy qismi sifatida ajratib ko'rsatgan. Uning izlanishlari bolalar tarbiyasi amaliyoti uchun bolalardagi birinchi assotsiatsiya va ularni yuzaga kelishining ketma-ketligini tarkibini aniqlashdan iborat edi.</p> <p>M.Montessori Syollining izdoshi sifatida uni xulosalariga tayanib maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning bilish jarayonini rivojlanish tizimini ishlab chiqdi. U bola shaxsni o'rganishda ular rivojlanishini ichki impulslarini bilish va inobatga olish haqidagi tasavvurlaridan kelib chiqadi. Bolalarning bu davri hissiylik davri deb e'tirof etilib, bu vaqtda o'zining moyilligi mavjud bo'lgan bilimlarini o'zlashtirishga imkon berishi kerak. M.Montessori turli xil his-tuyg'u va harakatlarni mashq qildirish orqali ularni sekin-asta anglashga murakkablashtirishga mukammallashtirishga katta ahamiyat qaratgan. Natijada bu tafakkur jarayonini rivojlanishiga olib keladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'limi va tarbiyasini tashkil etishga nisbatan Montessorning g'oyasi juda keng tarqaldi va hozirgi vaqtda Rossiyada bu tamoyillar bo'yicha bir nechta bolalar bog'chasi yoki guruhlarga qo'llanilgan.</p> <p>Nemis psixologi va pedagogi E.Meyman ham bolalarning bilish jarayonlarini rivojlanishi muammolariga shuningdek, ta'limning metodologik asoslarini ishlab chiqishga asosiy</p>
--

e`tiborini qaratgan. Meyman tomonidan davrlashtirishda 3 bosqichga ya`ni fantastik sintez bosqichi, analiz bosqichi, fikriy sintez bosqichlariga ajratilgan.

E.Meyman laboratoriyasi qoshida tashkil etilgan eksperimental maktabda bolalarni ta`lim dasturlariga tayyorlik darajasini dagnostika qilish metodlari ishlab chiqilgan. Unga ko`ra, ta`lim dasturlari va sinflarni shakllantirish kreyteriyalari sinovdan o`tkazilgan (masalan, intellekt darajasi, qiziqishlari, o`qituvchi bilan hamkorlik bo`yicha).

4-ilova

1-o`quv topshiriq
“Tushunchalar tahlili ” organayzerini to`ldiring
1-guruh

Muhim muammoning yechimini topishga yordam beradi va “Tushunchalar tahlili” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Tushunchalar	Mazmuni
Filogenez	
Ontogenez	
Biogenetik qonun	
Sotsiogenetik nazariya	

2-guruh

Tushunchalar	Mazmuni
Inqiroz	
Etakchi faoliyat	
Faoliyat	
Ijtimoylashuv	

5-ilova

Rivojlanish psixologiyasi predmeti

Rivojlanish psixologiyasi fanining asosiy e`tibori tug`ilganidan etuklik davrigacha inson psixikasi va ongining qanday rivojlanishiga qaratilgan, ya`ni har bir shaxs uzoq bolalik davrini boshdan kechiradiki, bu davrda unda alohida psixik jarayon va xususiyatlar yuz beradi. Shuning uchun ham bu davrni fanda alohida ajratib o`rganiladi va uni ontogenetik (tug`ilgandan ulg`aygungacha o`sib yetilish davri) taraqqiyot yo`li deyiladi.

Rivojlanish psixologiyasi bola psixikasining taraqqiyoti hamda shaxsiyxususiyatlarining yuzaga kelishiga ta`sir qiluvchi omillarni hamo`rganadi. Bolalar psixologiyasi bu muammolarni hal qilishda mustaqil fan sifatida o`ziga xos vazifalarni hal etmog`i lozim.

Bugungi kunda rivojlanish **psixologiyasi** fanining oldida bir qancha muhim nazariy va amaliy vazifalari turadi. Bolalar psixologiyasining nazariy vazifalari uning nazariy muammolarini echishga qaratilgan. Jumladan, uning nazariy vazifalariga quyidagilar kiradi:

Turli yoshdagi bolalarga xos bo`lgan psixologik xususiyatlarni, ya`ni bolalarning idrokiga, sezgi – tuyg`ulariga, diqqatiga va xotirasiga, nutqi va tafakkuriga, xayoliga, irodasiga xos xususiyatlarni o`rganish;

I.P.Pavlovning oliy nerv faoliyati haqidagi ta`limoti asosida turli yoshdagi bolalar psixik proseslari hususiyatlariniingnerv– fiziologik asoslarni o`rganish;

Bolaning psixik taraqqiyotiga faol ta`sir kiluvchi omillarni aniqlab berish;

Turli yoshdagi bolalarningrivojlanishiga xos bo`lgan qonuniyatlarni o`rganish;

Bola shaxsi va shaxsiga xos bo`lgan psixologik xususiyatlarni o`rganish;

Bolani maktab ta`limiga tayyorlash;

Maktabda muvaffaqiyatli o`qish uchun bolaningaqliy jarayonlarini faollashtirish;

Ta`lim jarayonida bolaning mustaqil, ijodiy, faol tafakkurini shakllantirish;

Ta`lim – tarbiya jarayonida bolaningmaxsus qobiliyatlarini shakllantirish;

10.Ta`lim – tarbiya ishlarini psixologik mazmunini ochib berishdan iboratdir. Uning amaliy vazifalarigaturli yoshdagi bolalarning psixik taraqqiyoti xususiyatlariga doir bilimlarni tarbiyachilir, o`qituvchilar, ota – onalar ya`ni jamoatchilar o`rtasida keng yoyishdan iborat

1-o'quv topshiriq
“Muammo” organayzerini to'ldiring

Xorij psixologlarining davrlashtirish masalasiga doir muammoli masalalarni yechimini topishga yordam beradi va “Muammo” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Muammoning turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoni yechish yo'llari va sizning harakatingiz
Sizningcha xorij psixologlari shaxs rivojlanishini davrlashtirishi to'g'rimi? Fikringizni asoslang?		

Bola psixik rivojlanishini ijtimoiy va biologik omillari

Ko'zga ko'ringan avstriyalik psixolog K.Byuler bir muddat vyurtsburg maktabi doirasida ishlagan bo'lib, o'zining bolani psixik rivojlanish kontseptsiyasini tuzdi. U rivojlanishning butun yo'lini maymundan to katta yoshli madaniyatli odamgacha ko'rsatishga harakat qilgan. Byuler bo'yicha tadqiqot vazifasi rivojlanishda doimiy asosiy tashqi ta'sirlarga bog'liq bo'lmagan qonuniyatlarni sof holda topish edi. Byulerning fikricha, bolalik rivojlanishini birinchi yillarini tadqiqoti uchun eksperimentning mos shakli zoopsixologiya sohasidan olinishi mumkin. K.Byuler bola rivojlanishidagi uch bosqich nazariyasi muallifi sifatida mashhur.har bir bola o'z rivojlanishida hayvonlar harakatlari shakli evolyutsiyasi bosqichlariga mos bosqichlarni bosib o'tadi, instinkt dressirovka (o'rgatish),intellekt. U biologik omillarni asosiy deb ko'rsatib o'tadi. Byuler bolalikdagi rivojlanishni biologik jihatdan asoslanganligini qobiliyatlarni nasliyligini ta'kidlagan lekin mashqlarsiz tabiiy qobiliyatlar to'liq ochilmaganligini aytib o'tgan.

Instinkt rivojlanishning quyi darajasi xulq usullarini nasliy fondi qo'llanilishga tayyor bo'lgan va faqatgina ma'lum stimullarga muhtoj bo'lgan. Odamda instinktlar noaniq-sust katta individual farqlarga ega bo'lgan. Bolada tayyor instinktlar to'plami baqirish, so'rish, yutish, himoya refleksi

Dressirovka (o'rgatish) turli hayotiy vaziyatlarga moslashish imkonini beradi maqtoov va jazolashlarga yoki omad va omadsizliklarga tayanadi. Byuler bo'yicha bolalar o'yini hayvonlardagi o'yinning tabiiy davomi shu bosqichda yuzaga keladi.

Intellekt rivojlanishining quyi bosqichi vaziyatga muammoli vaziyatni kashf etish, ochish, o'ylash va anglash orqali moslashish. Byuler har tomonlama bola hayotini birinchi yillarini “immpanzesimonliligini” ta'kidlaydi.

Rivojlanishning bir bosqichidan boshqasiga o'tisha emotsiyalar ham rivojlanadi. SHunga ko'ra, faoliyatning yakunidan boshigacha roxatlanishni almashinishi bo'ladi. Harakat va emotsiyani evolyutsion erta taqqoslanishi quyidagicha avval harakat so'ng uning natijasida rohatlanish. So'ngra harakatdan funktsional qoniqish bilan kechadi ya'ni jarayonni o'zidan qoniqish va nihoyat qoniqish tasavvuri harakatning o'ziga o'tadi. Byuler uchun asosiysi tafakkurni psixik rivojlanishda ijodkorlik rolini o'rganish edi. SHunday qilib, u bolada nutqni uni yaratish kattalar bilan muloqot jarayonida bola tomonidan o'ylab topishi sifatida rivojlanish nazariyasini taklif qildi.

1-o'quv topshiriq
FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda hamda o'quv jarayonini bahs-munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq holda bahslashishga hamda shu bilan birga bahslashish madaniyatini o'rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy

qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F-fikringizni bayon eting

S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating

M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

U- fikringizni umumlashtiring

1-guruh

Savol	Ijtimoiy muhit tug`ma qobiliyatlar bilan bir qatorda uning tomonidan rivojlanishning muhim omili sifatida rol o'ynaydimi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-guruh

Savol	bolaning ma`naviy rivojlanishi bola shaxsini umumiy tuzilishini shakllanishini belgilaydimi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

9-ilova

Jonlantirish uchun savollar:

Psixik rivojlanishning qanday omillari mavjud?

Rivojlanish psixologiyasining predmeti nima?

Rivojlanish psixologiyasi fanining metodlari

Bola psixikasining rivojlanish omilolarini sanang.

10-ilova

Insert usulidan foydalanib ishlash qoidasi

1.Ma'ruza matnini o'qib, matnning chetiga quyidagi belgilarni qo'yib chiqing:

V-bilaman

Q – men uchun yangi ma'lumot

— men bilgan ma'lumotni inkor qiladi

? – noaniq (aniqlashtirish talab qiladigan) qo'shimcha ma'lumot

2.Olingan natijalarni jadval shaklida rasmiylashtiring.

№	Mavzu savollari	V	—	Q	?

3-Mavzu: Intellektual rivojlanish nazariyasi.

Mashg'ulot vaqti-2 soat	Talabalar soni: 20 – 30 gacha
Mashg'ulot shakli	Mavzu bo'yicha bilimlarni kengaytirish va mustahkamlash yuzasidan seminar
<i>Seminar mashg'ulot rejasi</i>	1.J.Piajening bola intellektual rivojlanishi tadqiqotining asosiy yo'nalishi 2.Ilmiy tadqiqotchilikning dastlabki bosqichi 3.J.Piajening intellektni operatsional ta'limoti 4.J.Piaje nazariyasining asosiy fikrlarini tanqidi
O'quv mashg'ulotining maqsadi: J.Piajening nazariyasi bo'yicha olgan bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlash ; J.Piaje konsepsiyasining hozirgi kundagi ahamiyatini tahlil qilish orqali talabalarda kasbiy dunyoqarashni tarbiyalash ; seminarida talabalarning faolligini ta'minlash .	
<i>Pedagogik vazifalar:</i> 1. J.Piajening bola intellektual rivojlanishi tadqiqotining asosiy yo'nalishi mohiyatini tahlil qilish hamda konspektlashtirish. 2. Ilmiy tadqiqotchilikning dastlabki bosqichi muammosiga doir qarashlarni izohlash hamda fikrlarni umumlashtirish. 3. J.Piajening intellektni operatsional ta'limotini bayon etishda shaxsiy fikrni keltirilishiga e'tibor qaratish, talabalarning fikrlarini yo'naltirish va umumlashtirish. 4.J.Piaje nazariyasining asosiy fikrlarini tanqidi haqidagi ma'lumotlarni tizimlashtirib, talabalarni yo'naltirib borish	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> 1. J.Piajening bola intellektual rivojlanishi tadqiqotining asosiy yo'nalishi yuzasidan bilim, ko'nikma, malakalar tarkib toptiriladi. 2. Ilmiy tadqiqotchilikning dastlabki bosqichi muammosiga doir qarashlarni tahlil qilish hamda hozirgi kun bilan bog'lash malakalari shakllantirildi. 3. J.Piajening intellektni operatsional ta'limoti yuzasidan shaxsiy fikrlarini keltiradilar va kasbiy dunyoqarash shakllanadi. 4. J.Piaje nazariyasining asosiy fikrlarini tanqidi haqidagi fikrlarni umumlashtirish.
<i>Ta'lim berish usullari</i>	“FSMU” uslubi, “Konseptual jadval”, “Zinamazinga”, “Tushunchalar tahlili” grafik organayzeri
<i>Ta'lim berish shakllari</i>	Jamoa bo'lib ishlash
<i>Ta'lim berish vositalari</i>	Komputer texnologiyasi (“Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya” fanidan elektron o'quv-uslubiy majmua), slaydlar
<i>Ta'lim berish sharoiti</i>	Texnik ta'minlangan, gurlarda ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Nazorat va baholash</i>	Og'zaki nazorat: savol-javob

1.2.Intellekt shakllanishi sifatida psixik rivojlanish: J.Piaje bola intellektual rivojlanishini tadqiq qilishning asosiy yo'nalishlari mavzusidagi *seminar* mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat mazmuni	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
Tayyorlov bosqichi	Mavzuni aniqlaydi, ta'limiy maqsadni belgilaydi va kutilayotgan natijalarni shakllantiradi. Belgilangan ta'limiy maqsadlarga mos o'quv-bilish topshirqlarini ishlab chiqadi (1-ilova). Ekspert guruhlar ish natijalarini baholash mezonlarini ishlab chiqadi (3-ilova).	

1. O'quv mashg'ulotiga kirish bosqichi (10 daq)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, uning maqsadi va kutilayotgan natijalar bilan tanishtiradi, ularning ahamiyatligi va dolzarabligini asoslaydi. 1.2. Mavzu bo'yicha asosiy tushunchalarga ta'rif berishni taklif qiladi va shu asosda tezkor-so'rov o'tkazib talabalar bilimlarini faollashtiradi (4-ilova).	Savollarga javob beradilar. Faol qatnashadilar, takdimot uchun materiallar tayyorlaydilar.
2. Asosiy bosqich (55 daqiqa)	2.1. Talabalarni 2-ta kichik guruhga bo'ladi va guruhlarda hamkorlik asosida ishlash usuli qoidalari bilan tanishtiradi (2-ilova). Har bir guruh mavzu rejasi asosida takdimot tayyorlashini aytadi. 2.2. O'quv kursi mavzulari bo'yicha tayyorlangan ekspert varaqalarini tarqatadi (1-ilova). 2.3. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi. Takdimot materiallari mazmunan va mantiqan to'liq yoritilishini kuzatadi. 2.4. Takdimot boshlanishini e'lon qiladi. Guruhlarda sardorlar takdimotini tashkillashtiradi. Aniqlik kiritilishi lozim bo'lsa, guruh sardorini to'xtatadi, savollar beradi, muhokamasini jamoaga havola etadi. 2.5. Mavzular asosida berilgan ma'lumotlarni umumlashtiradi va xulosalaydi. Faol ishtirokchi talabalarni rag'batlantiradi va umumiy baholaydi.	Kichik guruhlar bo'linadilar. Topshiriqlar bo'yicha ishlaydilar. Guruhdan sardor tanlashadi, uning taqdimotida hamkorlik qiladilar. Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar.
3-Yakuniy bosqich (15 daqiqa)	3.1. O'quv faoliyati yuzasidan xulosa bildiradi. 3.2. Mavzular maqsadiga erishishdagi talabalar faoliyatini tahlil qiladi va o'zlashtira olmagan joylarini qayta o'qib chiqishni tavsiya etadi.	Tinglaydilar.

1-ilova.

Intellekt shakllanishi sifatida psixik rivojlanish: J.Piaje bola intellektual rivojlanishini tadqiq qilishning asosiy yo'nalishlari mavzusida topshiriqlar to'plami

1-o'quv topshiriq FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda hamda o'quv jarayonini bahs-munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq holda bahslashishga hamda shu bilan birga bahslashish madaniyatini o'rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F-fikringizni bayon eting
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring
U- fikringizni umumlashtiring

1-guruh

Savol	Ijtimoiylashgan nutq shaxs taraqqiyotida qanday o'ringa ega?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-guruh

Savol	Egotsentrik nutqning shaxs taraqqiyotidagi o'rnini qanday?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-o'quv topshiriq

"Konseptual jadval" grafik organayzeri

Mazkur organayzer orqali J.Piajening psixik taraqqiyot qonuniyatining mohiyati ochib beriladi va tahlil qilinadi.

1-guruh

J.Piaje nazriyasining mohiyati	
J.Piaje tomonidan qo'llanilgan metod	
Asosiy tushunchalar	
Shaxsiy fikr	
Xulosa	

2-guruh

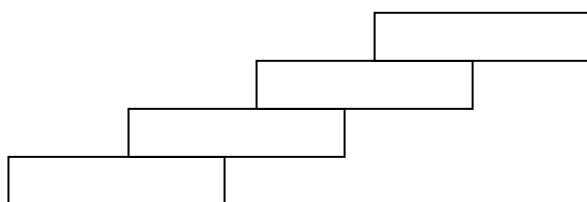
J.Piaje nazriyasining mohiyati	
J.Piaje tomonidan qo'llanilgan metod	
Asosiy tushunchalar	
Shaxsiy fikr	
Xulosa	

3-o'quv topshiriq

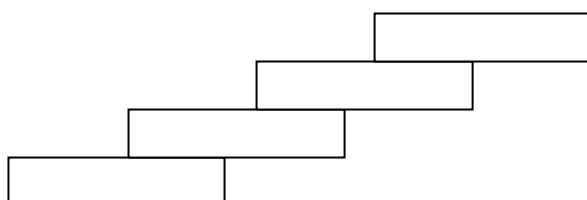
"Zinama-zina" grafik organayzeri

Mazkur organayzer orqali J.Piajening intellekt nazariyasining mohiyati ochib beriladi va tahlil qilinadi.

1-guruh

2-guruh

4-o'quv topshiriq

"Tushunchalar tahlili" grafik organayzeri

1-guruh

Tushunchalar	Izoh
Intellekt	
Akkomadatsiya	
Ijtimoiylashgan nutq	
Autistik fikr	

Realizm	
Sensor bosqich	
2-guruh	
Tushunchalar	Izoh
Intellektning uyushqoqligi	
Assimilyatsiya	
Egotsentrik nutq	
Artifikalizm	
Klinik metod	
Rasmiy operatsiyalar davri	

«BIRGALIKDA O‘QIYMIZ» TEXNIKASI

Birgalikda o‘qish: o‘quv guruhi kichik guruhlariga bo‘linadi. Har bir kichik guruh o‘rganilayotgan mavzuning ma’lum bir sohasida ekspert bo‘ladi va bosh-qalarni o‘rgatadi.

Har bir guruhning maqsadi boshqa barcha guruhlar ishtirokchilari mavzu savollarini to‘la hajmda egallab olishdan iborat.

«Birgalikda o‘qiyimiz» texnikasidan foydalangan holda guruhlarda ishni tashkil etish jarayonining tuzilishi

1. Bilim darajasiga qarab 3-5 kishidan iborat bo‘lgan har xil turdagi guruhlar tuziladi.

2. Har bir guruhga *bitta* topshiriq beriladi – umumiy mavzuning bir *qismi*, uning ustida butun o‘quv guruhi ish olib boradi hamda tayanchlar – **ekspert varaqlari** – taqdim etiladi.

3. Har bir guruh ichida umumiy topshiriq taqsimlanadi.

4. Hamma *yakka tartibdagi topshiriqni* bajaradi.

5. Barcha guruh a’zolarining mini-ma’ruzalari tinglanadi. Umumiy natija (butun ekspert varag‘i bo‘yicha savollar javobi)ni shakllantiradi va uni taqdimotga tayyorlashadi.

6. Spiker yoki guruh barcha a’zolari birgalikda bajargan ish natijalarini taqdimot etishadi.

2-ilova

Guruhlarda ishlash qoidasi

Sheringizni diqqat bilan tinglang.

Guruh ishlarida o‘zaro faol ishtirok eting, berilgan topshiriqlarga mas’uliyat bilan yondashing.

Agar yordam kerak bo‘lsa, albatta murojaat qiling.

Agar sizdan yordam so‘rashsa, albatta yordam bering.

Guruhlar faoliyatining natijalarini baholashda hamma ishtirok etishi shart.

Aniq tushunmog‘imiz lozim:

- Boshqalarga o‘rgatish orqali o‘zimiz o‘rganamiz;
- Biz bitta kemadamiz: yoki birgalikda suzib chiqamiz, yoki birgalikda cho‘kib ketamiz.

ilova

Axborotning grafik shaklda ifoda etilishi	1 b.						
---	------	--	--	--	--	--	--

Guruhning faolligi	1 b.					
Ballarning maksimal summasi, jami	5 b.					

4-ilova

1. J. Piage ishlarida tadqiq qilingan asosiy masala nimadan iborat edi?
2. Egotsentrik tafakkur nima.
3. Axloqiy realizm nima?
4. Egotsentrik nutqning funksiyasi nimada?
5. Intellekt funksiyasini aytib bering.

4-Mavzu:Shaxsiy rivojlanish nazariyasi.

Mashg'ulot vaqti-2 soat	Talabalar soni: 20 – 30 gacha
Mashg'ulot shakli	Mavzu bo'yicha bilimlarni kengaytirish va mustahkam-lash yuzasidan seminar
Seminar mashg'ulot rejasi	1.Ontogenezda shaxs rivojlanishiga doir dastlabki manbalar 2.Xorij psixologiyasida shaxs davrlashtirishi muammosi 3.Rus psixologiyasida shaxs tabaqalanishi muammosi
O'quv mashg'ulotining maqsadi: shaxs psixik rivojlanishining bosqichlari va davrlashtirish muammosi bo'yicha olgan bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlash ; yosh davrlarida davrlashtirish haqida o'qib-o'rganish orqali talabalarda milliy g'ururni tarbiyalash ; seminarida talabalarning faolligini ta'minlash .	
Pedagogik vazifalar: 1. Ontogenezda shaxs rivojlanishiga doir dastlabki manbalar borasidagi fikrlari tahlil qilish hamda konspektlashtirish 2. Xorij psixologiyasida shaxs davrlashtirishi muammosiga doir g'oyalarni izohlash 3.Rus psixologiyasida shaxs tabaqalanishi muammosiga oid ma'lumotlarni tahlil qilishga o'rgatish	O'quv faoliyati natijalari: 1 Ontogenezda shaxs rivojlanishiga doir dastlabki manbalar borasidagi fikrlarini tahlil qilishga doir bilim, ko'nikma, va malakalarga ega ega bo'ladi. 2. Xorij psixologiyasida shaxs davrlashtirishi muammosi borasidagi g'oyalarni izohlash malakasiga ega bo'ladi. 3. Rus psixologiyasida shaxs tabaqalanishi muammosiga oid ma'lumotlarni tizimli bayon qiladilar va bilimarni mustahkamlaydilar.
Ta'lim berish usullari	“Tushunchalar tahlili texnologiyasi”, “Muammo” texnologiyasi, “FSMU” texnologiyasi
Ta'lim berish shakllari	Jamoa bo'lib ishlash
Ta'lim berish vositalari	Komputer texnologiyasi (“Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya” fanidan elektron o'quv-uslubiy majmua), slydlar
Ta'lim berish sharoiti	Texnik ta'minlangan, gurhlarda ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
Nazorat va baholash	Og'zaki nazorat: savol-javob

1.2.SHaxs psixik rivojlanishini bosqichlari. Ontogenezda rivojlanishni davrlashtirish muammosi seminar mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat mazmuni	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
Tayyorlov bosqichi	Mavzuni aniqlaydi, ta'limiy maqsadni belgilaydi va kutilayotgan natijalarni shakllantiradi. Belgilangan ta'limiy maqsadlarga mos o'quv-bilish topshirqlarini ishlab chiqadi (1-ilova). Ekspert guruhlar ish natijalarini baholash mezonlarini ishlab chiqadi (3-ilova).	
1. O'quv mashg'ulotiga kirish bosqichi (10 daqiqa)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, uning maqsadi va kutilayotgan natijalar bilan tanishtiradi, ularning ahamiyatligi va dolzarabligini asoslaydi. 1.2. Mavzu bo'yicha asosiy tushunchalarga ta'rif berishni taklif qiladi va shu asosda tezkor-so'rov o'tkazib talabalar bilimlarini faollashtiradi (4-ilova).	Savollarga javob beradilar. Faol qatnashadilar, takdimot uchun materiallar tayyorlaydilar.

<p>2. Asosiy bosqich (55 daqiqa)</p>	<p>2.1. Talabalarni 4-ta kichik guruhga bo'ldi va guruhlarda hamkorlik asosida ishlash usuli qoidalari bilan tanishtiradi (2-ilova). Har bir guruh mavzu rejasi asosida takdimot tayyorlashini aytadi.</p> <p>2.2. O'quv kursi mavzulari bo'yicha tayyorlangan ekspert varaqalarini tarqatadi (1-ilova).</p> <p>2.3. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi. Taqdimot materiallari mazmunan va mantiqan to'liq yoritilishini kuzatadi.</p> <p>2.4. Taqdimot boshlanishini e'lon qiladi. Guruhlarda sardorlar takdimotini tashkillashtiradi. Anqlik kiritilishi lozim bo'lsa, guruh sardorini to'xtatadi, savollar beradi, muhokamasini jamoaga havola etadi.</p> <p>2.5. Mavzular asosida berilgan ma'lumotlarni umumlashtiradi va xulosalaydi. Faol ishtirokchi talabalarni rag'batlantiradi va umumiy baholaydi.</p>	<p>Kichik guruhlarga bo'linadilar.</p> <p>Topshiriqlar bo'yicha ishlaydilar. Faol qatnashadilar, takdimot uchun materiallar tayyorlaydilar. Guruhdan sardor tanlashadi, uning taqdimotida ham-korlik qiladilar. Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar.</p>
<p>3–Yakuniy bosqich (15 daqiqa)</p>	<p>3.1. O'quv faoliyati yuzasidan xulosa bildiradi.</p> <p>3.2. Mavzular maqsadiga erishishdagi talabalar faoliyatini tahlil qiladi va o'zlashtira olmagan joylarini qayta o'qib chiqishni tavsiya etadi.</p>	<p>Tinglaydilar.</p>

1-ilova

SHaxs psixik rivojlanishini bosqichlari. Ontogenezda rivojlanishni davrlashtirish muammosi mavzu bo'yicha topshiriqlar

1-o'quv topshiriq

“Tushunchalar tahlili” organayzerini to'ldiring

1-guruh

Muhim muammoning yechimini topishga yordam beradi va “Tushunchalar tahlili” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Tushunchalar	Mazmuni
Filogenez	
Ontogenez	
Biogenetik qonun	
Sotsiogenetik nazariya	

2-guruh

Tushunchalar	Mazmuni
Inqiroz	
Etakchi faoliyat	
Faoliyat	
Ijtimoiylashuv	

3-guruh

Tushunchalar	Mazmuni
Impulsiv xarakterlar	
Davrlashtirish	
Rekapitulyatsiya qonuni	
Individuallik	

2-o'quv topshiriq

“Muammo” organayzerini to‘ldiring

1-guruh

Xorij psixologlarining davrlashtirish masalasiga doir muammoli masalalarni yechimini topishga yordam beradi va “Muammo” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Muammoning turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoni yechish yo‘llari va sizning harakatingiz
Sizningcha xorij psixologlari shaxs rivojlanishini davrlashtirishi to‘g‘rimi? Fikringizni asoslang?		

2-guruh

Xorij psixologlarining davrlashtirish masalasiga doir muammoli masalalarni yechimini topishga yordam beradi va “Muammo” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Muammoning turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoni yechish yo‘llari va sizning harakatingiz
E.Shpraenger nazariyasiga ko‘ra davrlashtirishda faqat o‘smirlik va o‘spirinlik davrini hisobga olganligiga sizning to‘g‘rimi? Fikringizni asoslang?		

3-guruh

Xorij psixologlarining davrlashtirish masalasiga doir muammoli masalalarni yechimini topishga yordam beradi va “Muammo” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Muammoning turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoni yechish yo‘llari va sizning harakatingiz
Sizningcha L.S.Vigotskiyning davrlashtirishida inqirozlarni hisobga olinishi qanchalik aniq? Fikringizni asoslang?		

4-guruh

Xorij psixologlarining davrlashtirish masalasiga doir muammoli masalalarni yechimini topishga yordam beradi va “Muammo” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Muammoning turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoni yechish yo‘llari va sizning harakatingiz
Sizningcha D.B.Elkoninning yetakchi faoliyatga asoslangan davrlashtirishi to‘g‘rimi? Fikringizni asoslang?		

3-o‘quv topshiriq “FSMU” organayzerini to‘ldiring

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda hamda o‘quv jarayonini bahs-munozarali o‘tkazishda qo‘llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o‘z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o‘z fikrini boshqalarga o‘tkazishga, ochiq holda bahslashishga hamda shu bilan birga bahslashish madaniyatini o‘rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog‘ozga o‘z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F-fikringizni bayon eting
 S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating
 M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring
 U- fikringizni umumlashtiring

1-guruh

Yosh davrlarini bosqichlarga ajratishda biogenetik qonun yetakchi o'ringa ega	
F	
S	
M	
U	

2-guruh

S.Xollning fikricha rivojlanish "bo'ronlar va tazyiqlardan" iborat.	
F	
S	
M	
U	

3-guruh

Shaxs rivojlanishida yetakchi faoliyatning o'rni katta	
F	
S	
M	
U	

4-guruh

V.N.Kruteskiy va D.B.Elkoninning davrlashtirish borasidagi nazariyalaridagi farqli jihatlar mavjudmi?	
F	
S	
M	
U	

«BIRGALIKDA O'QIYMIZ» TEXNIKASI

Birgalikda o'qish: o'quv guruhi kichik guruhlariga bo'linadi. Har bir kichik guruh o'rganilayotgan mavzuning ma'lum bir sohasida ekspert bo'ladi va bosh-qalarni o'rgatadi.

Har bir guruhning maqsadi boshqa barcha guruhlar ishtirokchilari mavzu savollarini to'la hajmda egallab olishdan iborat.

«Birgalikda o'qiyimiz» texnikasidan foydalangan

holda guruhlarda ishni tashkil etish jarayonining tuzilishi

1. Bilim darajasiga qarab 3-5 kishidan iborat bo'lgan har xil turdagi guruhlar tuziladi.

2. Har bir guruhga *bitta* topshiriq beriladi –umumiy mavzuning bir *qismi*, uning ustida butun o'quv guruhi ish olib boradi hamda tayanchlar – **ekspert varaqlari** – taqdim etiladi.

3. Har bir guruh ichida umumiy topshiriq taqsimlanadi.

4. Hamma yakka tartibdagi topshiriqni bajaradi.

Guruhlarda ishlash qoidasi

Sherigingizni diqqat bilan tinglang.
Guruh ishlarida o‘zaro faol ishtirok eting, berilgan topshiriqlarga mas’uliyat bilan yondashing.
Agar yordam kerak bo‘lsa, albatta murojaat qiling.
Agar sizdan yordam so‘rashsa, albatta yordam bering.
Guruhlar faoliyatining natijalarini baholashda hamma ishtirok etishi shart.
Aniq tushunmog‘imiz lozim:

- Boshqalarga o‘rgatish orqali o‘zimiz o‘rganamiz;
- Biz bitta kadamiz: yoki birgalikda suzib chiqamiz, yoki birgalikda cho‘kib ketamiz.

3-ilova

Ekspert guruhlar ish natijalarini baholash mezonlari

Mezonlar	Maks. ball	Guruh natijalarini baholash				
		1	2	3	4	5
Axborotning to‘liqligi	3 b.					
Axborotning grafik shaklda ifoda etilishi	1 b.					
Guruhning faolligi	1 b.					
Ballarning maksimal summasi, jami	5 b.					

4-ilova

1. Vallon bo‘yicha davrlashtirishning o‘ziga xosligi nimada?
2. Xorij psixologlari tadqiqotlarida davrlashtirish masalasi
3. Xorij va rus psixologlarining davrlashtirish borasidagi qarashlarida farqli jihatlar nimada deb o‘ylaysiz?
4. L.I. Bojovichning davrlashtirishi
5. Yosh inqirozi nima?
6. Etakchi faoliyat nima?

5-Mavzu Ijtimoiy rivojlanish nazariyasi.

Amaliy mashg‘ulotining maqsadi: O‘quv mashg‘ulotining maqsadi: Ijtimoiy o‘rgatish ta‘limotining markaziy muommasi sifatida ijtimoiylashuv, Ijtimoiy o‘qitish nazariyasi, kuzatish, taqlid qilish orqali o‘rgatish fenomeni, bolalar rivojlanishini taraqqiyotini o‘rganishning diadik tamoyili haqidagi bilim, ko‘nikma, malakalarini shakllantirish.

O‘quv faoliyatining natijasi: Ijtimoiy o‘rgatish ta‘limotining markaziy muommasi sifatida ijtimoiylashuv, ijtimoiy o‘qitish nazariyasining evolyutsiyasi, kuzatish, taqlid qilish orqali o‘rgatish fenomeni, bolalar rivojlanishini taraqqiyotini o‘rganishning diadik tamoyili asoslab beriladi.

--

2-ilova

Baholash mezoni va ko'rsatkichlari

Guruhlar	Savolning to'liq va aniq yoritilishi 0-5 ball	Misollar bilan muammoga yechim topishi 0-5 ball	Guruh a'zolarining faolligi 0-5 ball	Jami ball

3-ilova

Ijtimoiy o'rgatish ta'limotining markaziy muammosi sifatida ijtimoiylashuv

Amerikada XX asrning 30-yillari oxirida ijtimoiy o'qitishning kuchli psixologik yo'nalishi yuzaga kelgan. Individda xulq-atvor namunalari rollar, me'yorlar motivlar, kutuvlar, hayotiy qadriyatlar, emotsiyalarni o'tkazish orqali individning ijtimoiy xulq-atvorini hayotiy shakllantirishni ifodalash uchun N.Miller va D.Dollardlar tomonidan ijtimoiy o'rgatish atamasi kiritilgan edi. Ijtimoiylashuv – biologik mavjudod, go'dakning tamomila oila, guruh umuman olganda insoniyat jamiyatini to'laqonli a'zosiga asta-sekin aylanish jarayoni sifatida, yangi ijtimoiy xulq-atvorni egallash jarayoni sifatida talqin qilinadi. Xulq-atvorning umumiy nazariyasi xulq-atvor namunalari qanday tarzda o'zlashtirilishini va ularning namoyon bo'lishi o'zaro aloqada bo'lgan tashqi va ichki ta'sir manbalari tomonidan qanday tarzda doimo boshqarishini izohlashi kerak. Ushbu ilmiy yo'nalish vazifalarini uning nazariy etakchisi Bandura shunday shakllantirgan. XX asrning ikkinchi yarmida Amerika psixologiyasini rivojlanishi uchun ijtimoiylashuv muammosini asosiy deb hisoblash mumkin. Jamiyat bolalarni umumqabul qilingan me'yoriy muammolar bilan muvofiqlikda o'zlarida tutishlariga undashda qo'llaydigan mexanizmlar ya'ni usullarni etilishi esa uning bosh maqsadidir. Ijtimoiy o'qitish nazariyasi psixoanalizda (misol uchun antogonizm haqidagi dastlabki tezis, bola va jamiyatning qarama-qarshiligi) ba'zi bir holatlarni qabul qilib o'zlashtirgan va ularni o'rgatishning bexivioristik tamoyillari bilan bog'langan. Ijtimoiy o'qitish yo'nalishi nazariyasining butun bir spektridan iborat. O'qitishning aniq mexanizmlariga yondashuvlarda nazariya mualliflarining qarashlari farqlanadi, biroq ijtimoiy xulq-atvoriga o'rgatish g'oyasi ahamiyatini butunlay qo'llab-quvvatlaydilar. Ijtimoiy o'qitish sohasida anchadan beri tadqiqotchilarning bir necha avlodi ishlab kelishmoqda. Bu avlodlar amerika psixologiyasining o'zida ajratib ko'rsatilgan.

4-ilova

1-o'quv topshiriq 3x4 oranayzerini to'ldiring

Mavzuning asosiy mazmunini ochib berishga yordam beradi va "3x4" texnologiyasi orqali talabalarni mavzu yuzasidan tushuncha, tasavvurlari aniqlanadi.

Ijtimoiy o'rgatish ta'limoti – bu

5-ilova

Ijtimoiy o'qitish nazariyasining evolyutsiyasi

Birinchi avlod (XXasrning 30-60 yillari) – N.Miller, D.Dollard, R.Sirs , B.Uovayting,

B.Skinner bu tadqiqotchilarni xali bexiviorizm ham ijtimoiy o'qitish nazariyasiga kiritadilar) Ikkinchi avlod (60-70 yil) – A.Bandura, R.Uoters, S.Biju, Dj. Gevirt va boshqalar. Uchinchi avlod (70-yildan boshlab) V.Xartup, E.Makkobi, Dj.Aronfrid, U. Branfenbrener va boshqalar.

N.Miller va D.Dollard ijtimoiy o'qitish yo'nalishining birinchi namoyondalari bo'lib, bexivioral o'qitishning asosiy tamoyillarini psixoanalitik nazariyaning ba'zi holat va g'oyalari bilan to'ldirishga harakat qilganlar. Empirik asos sifatida ular ham bola va hayvonlar xulq-atvorining eksperimental o'rgatish ma'lumotlarini ayniqsa nevrotiklar xulq-atvoriga oid boy klinnik ma'lumotlarni qo'llash mumkin deb hisoblaganlar. Eksperimental xulq-atvoriga o'rgatishda boshqaning (modelning) harakatini kuzatishning ahamiyati ko'rsatilgan bu yangi reaksiyani paydo bo'lgunga qadar vaqtni qisqartirishda, sinov va xatolar sonini kamayishida ifodalaydi. Klassik bexiviorizm nazariyachilaridan farqli ravishda ijtimoiy o'qitish nazariyalari xulq-atvorda ichki motivatsiyaning rolini tan olib avvalo uning qo'zg'atuvchi funktsiyasini muhimligini ta'kidlaydilar, ular organik ehtiyojlardan kelib chiquvchi (ochlik, suvsizlik, og'riq) birlamchi qo'zg'atuvchilarni dravy, jahl, ayb, harakatlariga ehtiyoj, qo'rquv, xavotirlanish ikkimlamchi qo'zg'atuvchilarni ajratganlar. Psixoanalizda xulq-atvorning asosiy regulyatori qoniqish tamoyili ular tomonidan qo'llab-quvvatlash tamoyiliga (rag'batlantirish) o'zgartirilgan.

6-ilova

1-o'quv topshiriq
“Muammo” organayzerini to'ldiring

Rivojlanish psixologiyasining shakllanish tarixiga doir muammoli masalalarni yechimini topishga yordam beradi va “Muammo” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Muammoning turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoni yechish yo'llari va sizning harakatingiz
Xulq-atvoriga o'rgatishda boshqaning (modelning) harakatini kuzatishning ahamiyatini asoslang?		

7-ilova

Kuzatish, taqlid qilish orqali o'rgatish fenomeni

A.Bandura 1925 y o'rgatishning bunday usulini ijtimoiy kognitiv, ijtimoiy-kognitiv deb nomlagan. Kognitiv o'rgatish o'rgatilayotganning birmuncha katta faolligini nazarda tutadi individ o'rgatiluvchiga aylanadi deb ham aytish mumkin. U o'zining harakatlari oqibatini kuzatadi, ulardan qay biri o'zining natijasiga ko'ra muvaffaqiyatli, qay biri keraksiz yoki zararli ekanligini qayd qiladi va eslab qoladi. Bundan tashqari o'rgatish, biror bir aktda harakatda to'g'ridan to'g'ri ishtirokni qat'iy majburiy talab qilmaydi, model xulq-atvorining kuzatuvchisi bo'lishni o'zi etarlidir. Oqibatda xulq-atvor namunasi qaytadan ishlab chiqiladigan inson. Bu holatda inson boshqaning harakatlarini ko'zga ko'rinadigan oqibatlariga tayanishi mumkin ma'lumot axborot olish va o'z xulq-atvorini tuzatish kuzatishi xulq-atvorning ma'lum bir shakliga harakatning kognitiv obraziga bixevioral moyillikni yaratadi. Xulq-atvor modeliga amal qilish kodlangan axborot ma'lumotga tayangan holda sodir bo'ladi. Agressiyani moyillashtirish sharoitlarini o'rganish ijtimoiy o'rgatish nazariyasining tayanch mavzularidan biridir. Ijtimoiylashuv tushunchasi favqulotda keng va ko'p qirralidir, har bir madaniyatda jamiyatning tarkibiy a'zosini sifat va bilishga o'z talablari mavjud. Biroq, xulq-atvorning ba'zi ko'rinishlari ko'proq universal umumiy rol o'ynaydi bu o'zaro ijtimoiy protsial xulq-atvor hamkorlik, o'zaro yordam altruizm polorolevoy xulq-atvor, agressiyaning maqbul shakllari hayotning bunday aspektoriga o'rganish har qanday hamjamiyatda mutlaqo zarurdir.

8-ilova

1-o'quv topshiriq
FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda hamda o'quv jarayonini bahs-

munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq holda bahslashishga hamda shu bilan birga bahslashish madaniyatini o'rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F-fikringizni bayon eting

S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating

M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

U- fikringizni umumlashtiring

1-guruh

Savol	Rivojlanish psixologiyasi va umumiy psixologiya o'rtasidagi aloqadorlik mavjud deb o'ylaysizmi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-guruh

Savol	Rivojlanish psixologiyasi va pedagogika fanining o'rtasida aloqadorlik mavjudmi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

9-ilova

Rivojlanish rivojlanishini taraqqiyotini o'rganishning diadik tamoyili

Ijtimoiy o'rgatish yo'nalishining boshqa vakili R.Sirsning asosiy diqqatini predmeti ota-ona va farzand munosabati bo'lgan R.Sirs ilk bolalik davridagi har bir bola xulq-atvorni ona va bola xulq-atvori birligini ifodalovchi o'ziga xos diadik birlik ichida keluvchi davr sifatida ko'rib chiqishni muhim deb hisoblagan. U bolaning rivojlanishiga ota-onaning ta'sirini amalga oshiruvchi vosita bo'lgan mexanizmni tushuntirish uchun o'rgatish nazariyasi doirasida psixoanalitik atamalarni engish regressiya, identifikatsiya qo'llagan. R.Sirs tomonidan bolaning rivojlanishida xulq-atvorning umumiy motivatsiyasi xarakteriga ko'ra farqlanuvchi uchta yoshga bog'liq faza ajratilgan. R.Sirs bo'yicha xulq-atvor shakllanishi motivatsiyasi hayoti davomida orttirilgan hosil bo'lgan ehtiyojlar-tobelik yoki qaramlikdan bevosita bog'liqlikda bo'ladi. Boshlang'ich fazada bola o'zining organik sezgisiga yuklangan va autik. Biologik ehtiyojlarni qondirilishi ochlik va chanqovni qondirmoq sovuqlik va og'riqdan xalos bo'lish onaning harakatlari bilan bolani bog'laydi, bu birinchi o'rgatish tajribasini tashkil etadi. Bunday tarzda onaga tobelik bog'liqlik tug'iladi. Bola ijtimoiylashuvni boshlanishi diadik o'zaro ta'sirni ortganligini unga kim g'amxo'rlik ko'rsatayotgan bo'lsa ular bilan birlamchi harakatini ko'rsatadi.

10-ilova

1-o'quv topshiriq

T-chizma grafik organayzerlari

Rivojlanish psixologiyasining ilmiy tadqiqot metodlariga doir muammoli masalalarni yechimini topishga yordam beradi va "T-chizma" usuli orqali muammo hal qilinadi.

1)

Kuzatish metodining afzalligi	Kuzatish metodining kamchiliklari

2)

Eksperiment metodining afzalliklari	Eksperiment metodining kamchiliklari

3)

Suhbat metodining afzalliklari	Suhbat metodining kamchiliklari

4)

So'rovnoma metodining afzalliklari	Surovnoma metodining kamchiliklari

5)

Sotsiometriya metodining afzalliklari	Sotsiometriya metodining kamchiliklari

6)

Test metodining afzalliklari	Test metodining kamchiliklari

7)

Faoliyat mahsulini o'rganish metodining afzalliklari	Faoliyat mahsulini o'rganish metodining kamchiliklari

11-ilova

Jonlantirish uchun savollar:

Rivojlanish psixologiyasi faning predmeti, maqsad va vazifalari
 Rivojlanish psixologiyasini shakllanish tarixi
 Rivojlanish psixologiyasining tamoyillari
 Rivojlanish psixologiyasining boshqa fanlar bilan aloqasi
 Rivojlanish psixologiyasining tadqiqot metodlari
 Rivojlanish psixologiyasining empirik guruh metodlari
 Rivojlanish psixologiyasining tashkiliy guruh metodlari
 Rivojlanish psixologiyasida natijalarni qayta ishlash metodi
 Rivojlanish psixologiyasida sharhlash guruhi metodlari

12-ilova

Insert usulidan foydalanib ishlash qoidasi

1.Ma'ruza matnini o'qib, matnning chetiga quyidagi belgilarni qo'yib chiqing:

V-bilaman

Q – men uchun yangi ma'lumot

— men bilgan ma'lumotni inkor qiladi

? – noaniq (aniqlashtirish talab qiladigan) qo'shimcha ma'lumot

2.Olingan natijalarni jadval shaklida rasmiylashtiring.

№	Mavzu savollari	V	—	Q	?

6-Mavzu Bixeviorizm nazariyasi. Ijtimoiy o'rganish nazariyasi.

Jon Uotson 1913 yilda “Bixeviorizm” atamasini qo’lladi. Bixeviorizmning maqsadi xulq-atvorni yuzaga keltirgan stimulni hamda natijani (taqdirlash, jazolash yoki neytral effekt) ning o’zaro munosabatini tushuntirishdan iborat¹.

Klassik bixeviorizmning markaziy xulosasi quyidagilardan iborat psixik taraqqiyot bolaning hayoti davomida sodir bo’lib, asosan ijtimoiy muhitdan bog’liq bo’ladi. Bolaning rivojlanishini o’rganuvchi tadqiqotlarda asosiy e’tibor, o’rgatishga yordam beruvchi yoki to’sqinlik qiluvchi ya’ni stimullar o’rtasidagi aloqani hosil bo’lishi va ular asosida yuzaga keluvchi reaksiyalar sharoitini o’rganishga qaratilgan. Muhit bolaning bevosita jismoniy qurshovi olami aniq hayotiy vaziyatlardan hosil bo’luvchi sharoit sifatida o’z navbatida kuzatuvchilar zanjiriga bo’linishi mumkin va zarur bo’lgan turli stimullar yig’indisidan iborat bo’lgan vaziyat sifatida ko’rib chiqilgan. SHu tarzda, muhit ta’siri stimullar yig’indisi bolaning rivojlanish xarakteri va xulq-atvor mazmunini aniqlaydi.

Hozirga qadar klassik asoslashning mexanizmi insonning psixik rivojlanishida asosiylardan biri bo’lib hisoblanmaydi lekin uning ta’siri xulq-atvorning u qadar murakkab bo’lmagan ba’zi shakllari bilan chegaralangan. Klassik asoslash respondent xulq-atvorini shakllanishiga olib keladi ya’ni har doim mavjud bo’lgan ma’lum stimullarga nisbatan o’ziga xos javob reaksiyalarini hosil bo’lishiga sabab bo’ladi. Masalan, igna bilan ukol qilganda qo’lni tortib olmoq. Dj. Uotson yondashuvining zaifligi shundaki, klassik asoslashda individ repertuarida avval mavjud bo’lgan reaksiyalar va yangi stimullarning bog’lanishi sodir bo’ladi. Insonni o’zidan faollikni talab qiluvchi murakkab ko’nikmalarga o’rgatishni masalan, nutq, qiyinmatematik masalalarni echish musiqiy asboblarda o’ynash klassik asoslash nuqtai nazaridan tushuntirish juda qiyin. Individ uchun mutlaqo yangi xulq-atvor shakllarini qanday yuzaga kelish masalasini aniqlashtirish o’rgatishning yangi shakllarini ishlab chiqishni talab qildi.

Erikson hammualliflikda yozilgan “Qarilikda hayotiy qiziqishlar” kitobida 1986 ego-yaxlitlik hissiga erishishda keksa odamlarga yordam ko’rsatish yo’llari haqida fikr yuritgan. Kitob 70 yoshdan oshgan ko’pgina odamlarning tarixini o’rganishga asoslangan. E.Erikson ularning hayot tarixini kuzatib, ular avvalgi bosqichlardagi hayotiy muammolarni qanday engib o’tganliklarini tahlil qilgan. SHu asosda quyidagicha xulosaga kelgan agar keksa odamlar jismoniy va psixologik qobiliyatlarini pasayishi arafasida o’z yashash qobiliyatlarini saqlab qolishni istasalar ular nevaralar tarbiyasi, siyosat sog’lomlashtiruvchi jismoniy tarbiya dasturlari kabi faoliyat ko’rinishlarida ishtirok etishlari kerak. Qisqacha aytganda E.Erikson agar keksa odamlar o’z menining yaxlitligini saqlab qolishga manfaatdor bo’lsa ular o’tmish haqida mulohaza qilgandan ko’ra, biror bir nima bilan ko’proq mashg’ul bo’lishi kerakligini uqtiradi. SHaxs ijtimoiy-psixologik rivojlanishi modeli shaxs va yosh davrlar psixologiyasi uchun juda katta ahamiyatga ega. Nazariya va asosiy tushunchalardagi ayrim mavhumlikka qaramay E.Erikson g’oyalari keng ahamiyatga ega bo’lib ta’lim va ijtimoiy faoliyat doirasida individual va kasbiy maslahat berish sohasida amaliy tatbiqini topdi ayrim empirik tadqiqotlarga masalan, o’smirlardagi identiklikni muvofiqlikni shakllanish shart-sharoitlari va oqibatlarini o’rganish bo’yicha D.Marsianning ishlariga turtki bo’ladi.

1-o’quv topshiriq
“Tushunchalar tahlili” organayzerini to’ldiring
 1-guruh

Muhim muammoning yechimini topishga yordam beradi va “Tushunchalar tahlili” usuli orqali muammo hal qilinadi.

Tushunchalar	Mazmuni
Filogenez	
Ontogenez	
Biogenetik qonun	
Sotsiogenetik nazariya	

¹Watson J. (1913). Psychology as the Behaviorist Views it. Psychological Review, 20,158-177

2-guruh

Tushunchalar	Mazmuni
Inqiroz	
Etakchi faoliyat	
Faoliyat	
Ijtimoylashuv	

2-o'quv topshiriq "Muammo" organayzerini to'ldiring

Xorij psixologlarining davrlashtirish masalasiga doir muammoli masalalarni yechimini topishga yordam beradi va "Muammo" usuli orqali muammo hal qilinadi.

Muammoning turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoni yechish yo'llari va sizning harakatingiz
Sizningcha xorij psixologlari shaxs rivojlanishini davrlashtirishi to'g'rimi? Fikringizni asoslang?		

«BIRGALIKDA O'QIYMIZ» TEXNIKASI

Birgalikda o'qish: o'quv guruhi kichik guruhlariga bo'linadi. Har bir kichik guruh o'rganilayotgan mavzuning ma'lum bir sohasida ekspert bo'ladi va bosh-qalarni o'rgatadi.

Har bir guruhning maqsadi boshqa barcha guruhlar ishtirokchilari mavzu savollarini to'la hajmda egallab olishdan iborat.

«Birgalikda o'qiyimiz» texnikasidan foydalangan holda guruhlarda ishni tashkil etish jarayonining tuzilishi

1. Bilim darajasiga qarab 3-5 kishidan iborat bo'lgan har xil turdagi guruhlar tuziladi.

2. Har bir guruhga *bitta* topshiriq beriladi – umumiy mavzuning bir *qismi*, uning ustida butun o'quv guruhi ish olib boradi hamda tayanchlar – **ekspert varaqlari** – taqdim etiladi.

2. Har bir guruh ichida umumiy topshiriq taqsimlanadi.

4. Hamma *yakka tartibdagi topshiriqni* bajaradi.

5. Barcha guruh a'zolarining mini-ma'ruzalari tinglanadi. Umumiy natija (butun ekspert varag'i bo'yicha savollar javobi)ni shakllantiradi va uni taqdimotga tayyorlashadi.

6. Spiker yoki guruh barcha a'zolari birgalikda bajargan ish natijalarini taqdimot etishadi.

Guruhlarda ishlash qoidasi

Sheringizni diqqat bilan tinglang.

Guruh ishlarida o'zaro faol ishtirok eting, berilgan topshiriqlarga mas'uliyat bilan yondashing.

Agar yordam kerak bo'lsa, albatta murojaat qiling.

Agar sizdan yordam so'rasha, albatta yordam bering.

Guruhlar faoliyatining natijalarini baholashda hamma ishtirok etishi shart.

Aniq tushunmog'imiz lozim:

- Boshqalarga o'rgatish orqali o'zimiz o'rganamiz;

-ilova

7-Mavzu:L.S.Vigotskiyning tarixiy-madaniy rivojlanish nazariyasi. D.B.Elkonin va rivojlanishni harakatga keltiruvchi kuchlar. Yosh rivojlanishini davrlashtirish.

Mashg'ulot vaqti-2 soat	Talabalar soni: 20 – 30 gacha
Mashg'ulot shakli	Mavzu bo'yicha bilimlarni kengaytirish va mustahkamlash yuzasidan seminar
<i>Seminar mashg'ulot rejasi</i>	1.Oliy psixik funksiyalarning namoyon bo'lishi va rivojlanishi. 2.SHaxs psixik rivojlanishining o'ziga xos muammosi. 3.Inson psixik rivojlanishini tadqiq qilishning adekvat metodlari muammosi
O'quv mashg'ulotining maqsadi: L.S.Vigotskiyning nazariyasi bo'yicha olgan bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlash ; L.S.Vigotskiy konsepsiyasining hozirgi kundagi ahamiyatini tahlil qilish orqali talabalarda kasbiy dunyoqarashni tarbiyalash ; seminarda talabalarning faolligini ta'minlash .	
<i>Pedagogik vazifalar:</i> 1. Oliy psixik funksiyalarning namoyon bo'lishi va rivojlanishi muammosi mohiyatini tahlil qilish hamda konspektlashtirish. 2. SHaxs psixik rivojlanishining o'ziga xos muammosiga doir qarashlarni izohlash hamda fikrlarni umumlashtirish. 3.Inson psixik rivojlanishini tadqiq qilishning adekvat metodlar muammosini bayon etishda shaxsiy fikrni keltirilishiga e'tibor qaratish, talabalarning fikrlarini yo'naltirish va umumlashtirish.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> 1. Oliy psixik funksiyalarning namoyon bo'lishi va rivojlanishi muammosi yuzasidan bilim, ko'nikma, malakalar tarkib toptiriladi. 2. SHaxs psixik rivojlanishining o'ziga xos muammosiga doir qarashlarni tahlil qilish hamda hozirgi kun bilan bog'lash malakalari shakllantirildi. 3.Inson psixik rivojlanishini tadqiq qilishning adekvat metodlar muammosi yuzasidan shaxsiy fikrlarini keltiradilar va kasbiy dunyoqarash shakllanadi.
<i>Ta'lim berish usullari</i>	“FSMU” uslubi, “Konseptual jadval” grafik organayzeri
<i>Ta'lim berish shakllari</i>	Jamoa bo'lib ishlash
<i>Ta'lim berish vositalari</i>	Komputer texnologiyasi (“Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya” fanidan elektron o'quv-uslubiy majmua), slydlar
<i>Ta'lim berish sharoiti</i>	Texnik ta'minlangan, gurlarda ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Nazorat va baholash</i>	Og'zaki nazorat: savol-javob

1.2.Psixik rivojlanishni tushunishning tarixiy madaniy kontsepsiyasi L.S.Vigotskiy maktabi mavzusidagi *Amaliy* mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat mazmuni	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
Tayyorlov bosqichi	Mavzuni aniqlaydi, ta'limiy maqsadni belgilaydi va kutilayotgan natijalarni shakllantiradi. Belgilangan ta'limiy maqsadlarga mos o'quv-bilish topshirqlarini ishlab chiqadi (<i>1-ilova</i>). Ekspert guruhlar ish natijalarini baholash mezonlarini	

	ishlab chiqadi (3-ilova).	
1. O'quv mashg'ulotiga kirish bosqichi (10 daq)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, uning maqsadi va kutilayotgan natijalar bilan tanishtiradi, ularning axamiyatligi va dolzarabligini asoslaydi. 1.2. Mavzu bo'yicha asosiy tushunchalarga ta'rif berishni taklif qiladi va shu asosda tezkor-so'rov o'tkazib talabalar bilimlarini faollashtiradi (4-ilova).	Savollarga javob beradilar. Faol qatnashadilar, takdimot uchun materiallar tayyorlaydilar.
2. Asosiy bosqich (55 daqiq)	2.1. Talabalarni 3-ta kichik guruhga bo'ladi va guruhlarda hamkorlik asosida ishlash usuli qoidalari bilan tanishtiradi (2-ilova). Har bir guruh mavzu rejasi asosida takdimot tayyorlashini aytadi. 2.2. O'quv kursi mavzulari bo'yicha tayyorlangan ekspert varaqalarini tarqatadi (1-ilova). 2.3. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi. Takdimot materiallari mazmunan va mantiqan to'liq yoritilishini kuzatadi. 2.4. Takdimot boshlanishini e'lon qiladi. Guruhlarda sardorlar takdimotini tashkillashtiradi. Aniqlik kiritilishi lozim bo'lsa, guruh sardorini to'xtatadi, savollar beradi, muhokamasini jamoaga havola etadi. 2.5. Mavzular asosida berilgan ma'lumotlarni umumlashtiradi va xulosalaydi. Faol ishtirokchi talabalarni rag'batlantiradi va umumiy baholaydi.	Kichik guruhlar bo'linadilar. Topshiriqlar bo'yicha ishlaydilar. Guruhdan sardor tanlashadi, uning takdimotida hamkorlik qiladilar. Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar.
3-Yakuniy bosqich (15 daqiq)	3.1. O'quv faoliyati yuzasidan xulosa bildiradi. 3.2. Mavzular maqsadiga erishishdagi talabalar faoliyatini tahlil qiladi va o'zlashtira olmagan joylarini qayta o'qib chiqishni tavsiya etadi.	Tinglaydilar.

1-ilova.

**Psixik rivojlanishni tushunishning tarixiy madaniy kontseptsiyasi L.S.Vigotskiy maktabi
mavzusida topshiriqlar to'plami**

**1-o'quv topshiriq
FSMU texnologiyasi**

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda hamda o'quv jarayonini bahs-munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq holda bahslashishga hamda shu bilan birga bahslashish madaniyatini o'rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F-fikringizni bayon eting

S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating

M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

U- fikringizni umumlashtiring

1-guruh

Savol	Rivojlanishning yaqin zonasi bola psixik taraqqiyotidagi muammolarni aniqlashg yordam beradimi?
-------	---

F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-guruh

Savol	Rivojlanishning aktual zonasi bola psixiktaraqqiyotidagi muammolarni aniqlab beradimi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

3-guruh

Savol	Tarixiy madaniy konsepsiyaning negizida ijtimoiylashuv muammosi yotadimi?
F-fikringizni bayon eting	
S-Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
M-ko'rsatilgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
U- fikringizni umumlashtiring	

2-o'quv topshiriq

“Konseptual jadval” grafik organayzeri

Mazkur organayzer orqali L.S.Vigotskiyning psixik taraqqiyot qonuniyatining mohiyati ochib beriladi va tahlil qilinadi.

1-guruh

Psixik taraqqiyot qonuniyati	Qonuniyatning o'ziga xos tomoni	Hozirgi kunda bola rivojlanishidagi o'rni
Bola taraqqiyot ritmlarining farqlanishi qonuni		

2-guruh

Psixik taraqqiyot qonuniyati	Qonuniyatning o'ziga xos tomoni	Hozirgi kunda bola rivojlanishidagi o'rni
Bola taraqqiyotidagi metamorfaza qonuni		

3guruh

Psixik taraqqiyot qonuniyati	Qonuniyatning o'ziga xos tomoni	Hozirgi kunda bola rivojlanishidagi o'rni
Bola taraqqiyotining notekslilik qonuni.		

«BIRGALIKDA O'QIYMIZ» TEXNIKASI

Birgalikda o'qish: o'quv guruhi kichik guruhlarga bo'linadi. Har bir kichik guruh o'rganilayotgan mavzuning ma'lum bir sohasida ekspert bo'ladi va bosh-qalarni o'rgatadi.

Har bir guruhning maqsadi boshqa barcha guruhlar ishtirokchilari mavzu savollarini to'la hajmda egallab olishdan iborat.

«Birgalikda o'qiyimiz» texnikasidan foydalangan holda guruhlarda ishni tashkil etish jarayonining tuzilishi

1. Bilim darajasiga qarab 3-5 kishidan iborat bo'lgan har xil turdagi guruhlar tuziladi.

2. Har bir guruhga *bitta* topshiriq beriladi –umumiy mavzuning bir *qismi*, uning ustida butun o‘quv guruhi ish olib boradi hamda tayanchlar – **ekspert varaqlari** – taqdim etiladi.

3. Har bir guruh ichida umumiy topshiriq taqsimlanadi.

4. Hamma *yakka tartibdagi topshiriqni* bajaradi.

5. Barcha guruh a‘zolarining mini-ma‘ruzalari tinglanadi. Umumiy natija (butun ekspert varag‘i bo‘yicha savollar javobi)ni shakllantiradi va uni taqdimotga tayyorlashadi.

6. Spiker yoki guruh barcha a‘zolari birgalikda bajargan ish natijalarini taqdimot etishadi.

2-ilova

Guruhlarda ishlash qoidasi

Sheringizni diqqat bilan tinglang.

Guruh ishlarida o‘zaro faol ishtirok eting, berilgan topshiriqlarga mas’uliyat bilan yondashing.

Agar yordam kerak bo‘lsa, albatta murojaat qiling.

Agar sizdan yordam so‘rasha, albatta yordam bering.

Guruhlar faoliyatining natijalarini baholashda hamma ishtirok etishi shart.

Aniq tushunmog‘imiz lozim:

- Boshqalarga o‘rgatish orqali o‘zimiz o‘rganamiz;
- Biz bitta kemadamiz: yoki birgalikda suzib chiqamiz, yoki birgalikda cho‘kib ketamiz.

3-ilova

Ekspert guruhlar ish natijalarini baholash mezonlari

Mezonlar	Maks. ball	Guruh natijalarini baholash				
		1	2	3	4	5
Axborotning to‘liqligi	3 b.					
Axborotning grafik shaklda ifoda etilishi	1 b.					
Guruhning faolligi	1 b.					
Ballarning maksimal summasi, jami	5 b.					

4-ilova

1.L.S.Vigotskiy konsepsiyasining asosini nima tashkil etadi?

2.Bola taraqqiyotining noteklis qonuni tushuntirib bering.

3. L.S.Vigotskiy konsepsiyasining xozirgi kundagi ahamiyati nimada?

4. L.S.Vigotskiy psixik rivojlanishga nisbatan bildirilgan an`anaviy nuqtai nazarni baholab 3 ta asosiy qoidani ajratgan. Mazkur qoidani izohlab bering.

5. Xulq-atvorni madaniy rivojlanishini o‘ziga xos xususiyatlari va qonuniyatlarini sharhlang.

6. Rivojlanishning aktual zonasi va yaqin zonasi nima?